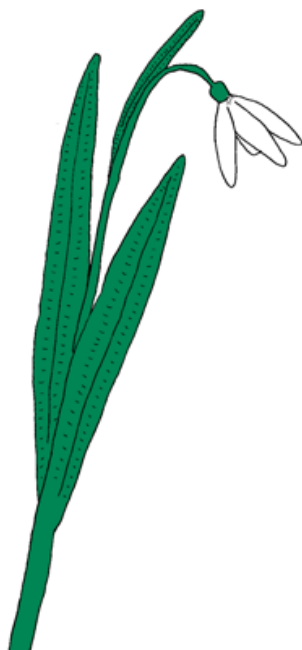

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PRZEBIŚNIEG, PĘDZIWIATR itp.

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

PRZEBIŚNIEG to nazwa jednego z najwcześniej się ukazujących wiosennych kwiatków. Przebiśnieg oczywiście dlatego, że „przebija śnieg” czy „przebija się przez śnieg”. Złożen takich jak przebiśnieg – a więc o pierwszym członie czasownikowym, drugim rzeczownikowym – zna polszczyzna całkiem dużo. Są to np. parzybroda (potrawa z kapusty), stawinoga (reg. o sycącej potrawie), burczymucha, zapchajdziura, wydrwigrosz, wiercipięta, liczykrupa, dusigrosz, włóczykij, łamignat i łamistrajk, skurczybyk, Zerwikaptur (herb Podbiłęty z „Ogniem i mieczem”) i jeszcze wiele, wiele innych. Mamy w polszczyźnie również konstrukcje o odwrotnej budowie – z pierwszym członem rzeczownikowym, drugim czasownikowym. Konstrukcje takie to najczęściej kalki strukturalne, przeważnie z niemieckiego, np. listonosz (nm. Briefträger), korkociąg (nm. Korkenzieher – wcześniej mieliśmy trybuszon od fr. tire-bouchon o odwrotnej budowie: „ciągnikorek”), szczękościsk, śrubokręt, biustonosz, kamieniołom, wodomierz, gazomierz. Jak widać, konstrukcje czasownikowo-rzeczownikowe to zwykle wyrazy rodzime, dawne lub potoczne, a konstrukcje rzeczownikowo-czasownikowe to raczej zapożyczenia i określenia techniczne. Ale uwaga – jest wyjątek: pocziwą krówkę ciągutkę nazywamy wszak mordoklejką, a nie kleimordką.